

Кыргыз Республикасынын төлөм системасынын
2024-жылдын IV чейреги ичиндеги ишине жүргүзүлгөн көзөмөлдүн (оверсайт)
жыйынтыгы боюнча
ОТЧЁТ

I. Улуттук төлөм системаларынын ишине мониторинг жүргүзүү жана талдап-иликтөө

1. Айкын убакыт ыргагында эсептешүүлөрдүн grosстук системасы (ГСРРВ)

Айкын убакыт ыргагында эсептешүүлөрдүн grosстук системасындагы финансылык тобокелдиктер. ГСРРВ системасынын 2024-жылдын IV чейреги ичиндеги ишине мониторинг жүргүзүүнүн жыйынтыгы боюнча өткөн мезгилге салыштырганда жүгүртүү коэффициенти 0,63 пайызга көбөйгөндүгү, ал эми ликвиддүүлүк коэффициенти 0,62 пайызга төмөндөгөндүгү байкалган. Өзгөрүүлөр динамикасы 1 жана 2-графиктерде көрсөтүлгөн.

Система боюнча жалпы жүгүртүүлөр 11 042,46 млрд сомду түзгөн, бул өткөн мезгилдеги көрсөткүчтөн 7,9 пайызга жогору.

Отчёттук мезгилде системада финансылык тобокелдиктердин деңгээли минималдуу бойдон калган.

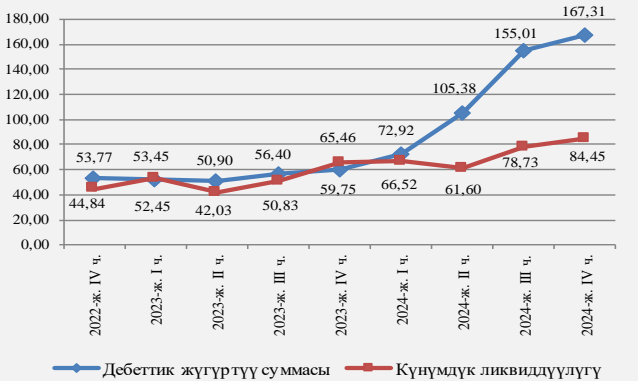
Операциялык тобокелдиктер. Отчёттук мезгилде системадагы жеткиликтүүлүк деңгээли 100,00 пайызды түзгөн, ошол эле учурда системадагы операциялык тобокелдик деңгээли системанын жалпы иш убактысынын 1,86 пайызын түзгөн жана ал катышуучулар системанын иш регламентин узартуусу менен шартталган. Өзгөрүүлөр динамикасы 3-графикте көрсөтүлгөн.

Бузуулар Улуттук банктын тариф саясаты жана Улуттук банк Башкармасынын бюджеттик төлөмдөрдү иштеп чыгуу боюнча атайын чечими менен ар бир айдын акыркы үч күнү ичинде жөнгө салынат.

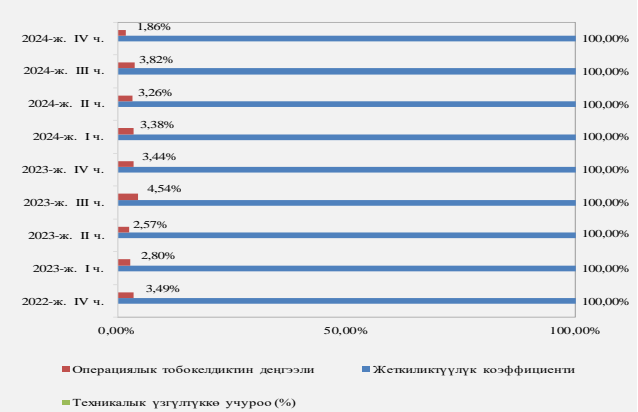
1-график. ГСРРВдагы финансылык тобокелдиктер деңгээли

2-график. ГСРРВдагы ликвиддүүлүк жана төлөмдөр көлөмүнүн орточо күндүк көрсөткүчүнүн өзгөрүү динамикасы

3-график. ГСРРВдагы жеткиликтүүлүк көрсөткүчүнүн жана операциялык тобокелдиктин катышы

2. Пакеттик клиринг системасы (ПКС)

ПКС теги финансылык тобокелдиктер. Отчёттук мезгил ичинде системада дебеттик таза позиция акча каражаттары боюнча белгиленген резервдин өлчөмүнөн арткандыгына байланыштуу фактылар катталган эмес. 4-графикте көрсөтүлгөндөй, катышуучулар ПКС системасы үчүн жыйынтыктап эсептешүү үчүн иш жүзүндө талап кылынгандан да үч эсеге көп каражаттарды резервге коюшкан.

Системадагы операциялык тобокелдиктер. 2024-жылдын IV чейрегинде ПКСтин ишине мониторинг жүргүзүүнүн жыйынтыгы боюнча системанын жеткиликтүүлүк көрсөткүчү техникалык себептерге байланыштуу 99,97 пайызды түзгөн. Системада операциялык тобокелдиктин деңгээли системанын иш регламентин узартуудан улам 5,75 пайыз чегинде түптөлгөн. Өзгөрүүлөр динамикасы 5-графикте көрсөтүлгөн.

3. «Элкарт» карталары менен эсептешүүлөр системасы

Системадагы операциялык тобокелдиктер. Улуттук төлөм системаларынын ишине жүргүзүлгөн мониторингдин жана талдап-иликтөөлөрдүн жыйынтыгы боюнча 2024-жылдын IV чейрегинде «Элкарт» банктык төлөм карталары менен эсептешүү системасында жеткиликтүүлүк деңгээли 99,83 пайызды түзгөн. Өзгөрүүлөр динамикасы 6-графикте көрсөтүлгөн.

II. Төлөм инфраструктурасынын ишин байкоо

4. Үчүнчү жактардын пайдасына төлөмдөрдү кабыл алуу

Кыргыз Республикасынын аймагында иш алып барган төлөм системаларынын операторлорунун отчётторуна жүргүзүлгөн талдап-иликтөөлөрдүн жыйынтыгы боюнча 2024-жылдын IV чейреги ичинде төлөм системаларынын ишине байланыштуу 108 штаттан

тышкаркы жагдайлар катталган. Мындай жагдайлардын орун алышынын негизги себептери 7-графикте чагылдырылган.

Мында, үзгүлтүктөрдүн төмөнкү негизги түрлөрүн жана алардын катышын бөлүп көрсөтүүгө болот (8-график):

- электр энергиясы менен камсыз кылуу жагында үзгүлтүктөр – төлөм системаларынын ишиндеги штаттан тышкаркы жагдайлардын жалпы санынын 30,56 пайызын түзгөн;

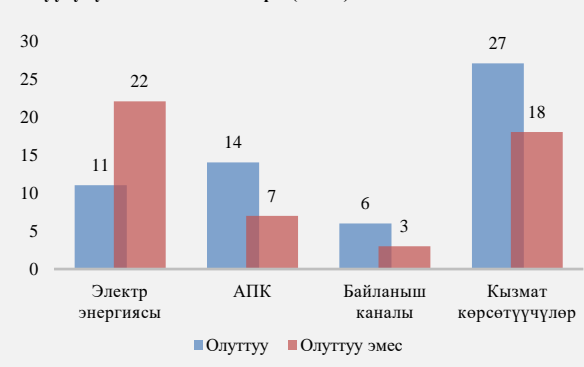
- аппараттык-программалык комплекстин жана аралыкта орнотулган жабдуулардын ишинде орун алган үзгүлтүктөр төлөм системаларынын ишиндеги штаттан тышкаркы жагдайлардын жалпы санынын 19,44 пайызын түзгөн;

- байланыш каналдарындагы үзгүлтүктөр – төлөм системаларынын ишиндеги штаттан тышкаркы жагдайлардын жалпы санынын 8,33 пайызын түзгөн;

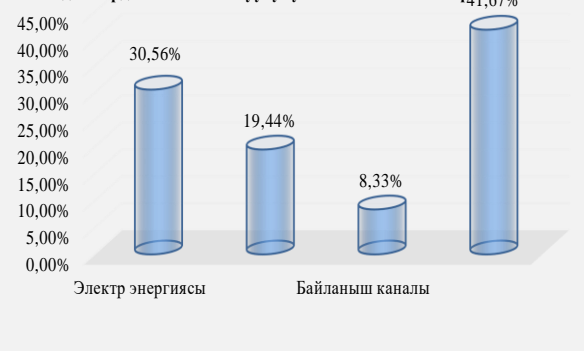
- кызмат көрсөтүүчүлөр тарабынан үзгүлтүктөр – төлөм системаларынын ишиндеги штаттан тышкаркы жагдайлардын жалпы санынын 41,67 пайызын түзгөн.

Потенциалдуу тобокелдиктерге баа берүү: бул үзгүлтүктөр финансылык жоготууларды шарттаган эмес жана төлөм кызмат көрсөтүүлөр рыногунун башка катышуучуларына таасирин тийгизген жок.

7-график. 2024-жылдын IV чейрегинде төлөм системаларынын операторлорунда жана төлөм уюмдарында орун алган штаттан тышкаркы жагдайлардын келип чыгуусунун негизги себептери (саны)

8-график. 2024-жылдын IV чейрегинде төлөм системаларынын операторлорунда жана төлөм уюмдарында орун алган штаттан тышкаркы жагдайлардын келип чыгуусунун негизги катыштары

5. SWIFT сервис-бюросунун иши

2024-жылдын IV чейреги ичинде SWIFT сервис-бюросунун жеткиликтүүлүк коэффициенти 100,00 пайызды түзгөн. SWIFT системасында операциялык тобокелдиктер деңгээли минималдуу болгон.

Ошондой эле 2024-жылдын IV чейрегинде кошумча алдын алуу иштери жүргүзүлүп, бул тууралуу SWIFT сервис-бюросунун катышуучуларына өз убагында маалымдалган.

III. Төлөм системасында операциялык тобокелдиктерди талдап-иликтөө

6. Санкциясыз ишке ашырылган операцияларды талдап-иликтөө¹

Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктары тарабынан чыгарылган төлөм карталарын колдонуу менен эсептешүү системаларында санкциясыз ишке ашырылган операциялар жөнүндө мезгил-мезгили менен берилүүчү регулятивдик банктык отчеттордун алкагында коммерциялык банктардан алынган маалыматтарга талдап-иликтөөнүн жыйынтыгы боюнча, 2024-жылдын IV чейрегинде VISA Int. эл аралык системасынын карталарын пайдалануу менен 256, MasterCard эл аралык системасынын карталарын пайдалануу менен 39 жана «Элкарт» карталарын колдонуу менен – 202 санкциясыз операция ишке ашырылгандыгы катталган. Мындай операцияларды баалоо суммасы 6,8 млн сомду же карта менен операциялардын жалпы көлөмүнүн 0,002 пайызын түзгөн.

Мындан тышкары, коммерциялык банктардан кыргыз банктарынын аралыкта орнотулган жабдууларынан чет өлкө банктарынын карталарын пайдалануу менен 19,9 миң

¹ Бул маалыматтарды банктар шектүү операциялар катталган учурда сунуштаган, ал эми териштирүү процессинде жана доо иштерин жүргүзүүдө санкциясыз операциялардын саны жана көлөмү азаят.

сом суммасына 9 операция санкциясыз ишке ашырылгандыгы жөнүндө маалымат келип түшкөн.

1-таблица. Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктары тарабынан чыгарылган банктык карталарды пайдалануу менен санкциясыз ишке ашырылган операциялар жөнүндө маалыматтар

Санкциясыз ишке ашырылган операциялардын түрлөрү	2023-жылдын IV чейреги		2024-жылдын III чейреги		2024-жылдын IV чейреги	
	Саны	Көлөмү (сом)	Саны	Көлөмү (сом)	Саны	Көлөмү (сом)
Интернет-транзакциялар	239	4 561 052,18	729	10 133 266,23	497	6 795 077,90
<i>Visa</i>	187	4 375 710,83	568	8 657 083,39	256	3 135 009,46
<i>Элкарт</i>	9	109 699,00	1	704 500,00	202	3 496 914,00
<i>MasterCard</i>	43	75 642,35	0	771 682,84	39	163 154,44
Бардыгы	239	4 561 052,18	729	10 133 266,23	497	6 795 077,90

Карта ээлерине акча каражаттарын кайтаруу максатында, төлөм системаларынын эрежелерине ылайык териштирүү иштери жүргүзүлүп жатат.

Эскертүү: Берилген маалыматтар коммерциялык банктар жана төлөм системаларынын операторлору тарабынан корректировкаланышы мүмкүндүгүнө байланыштуу өзгөрүшү ыктымал.